

Główne elementy projektu

Ustawy o zmianie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych oraz ustawy o orderach i odznaczeniach

1/ Likwidacja sprzeczności między ustawami powodującej nierówność wobec prawa, która dotyka byłych działaczy opozycji i represjonowanych

– bez dodatkowych kosztów dla budżetu;

2/ Uhonorowanie i upamiętnienie osób z potwierdzonym statusem działacza opozycji lub osoby represjonowanej oraz odznaczonych Krzyżem Wolności i Solidarności przez oficjalną publikację ich list (niezależnie od stosowanego już ogłaszania nazwisk osób odznaczanych Krzyżem Wolności i Solidarności, ale tylko tych osób, w Monitorze Polskim)

– bez dodatkowych kosztów dla budżetu;

3/ Rozszerzenie kręgu uprawnionych do występowania o pośmiertne potwierdzenie statusu działacza lub represjonowanego o organizacje środowiskowe, samorządy terytorialne i wojewodów

– bez dodatkowych kosztów dla budżetu;

4/ Objęcie przez ZUS miesięcznym świadczeniem zastępczym osób, które mają potwierdzony status działacza lub represjonowanego, ale które wskutek wyobcowania z systemu nie zgromadziły lat stażu pracy koniecznych do emerytury lub renty, więc nie podlegają pod uchwalaną z inicjatywy rządu ustawę z 14 sierpnia 2020 roku o świadczeniu wyrównawczym („ustawę 2400 brutto”), ani pod przygotowaną przez nas ustawę z 30 marca 2021 roku o likwidacji fikcji emerytalnej w ustawie z o emeryturach i rentach z FUS

– w grę wchodzi obciążenie budżetu niską kwotą około 4 mln zł rocznie, a w przeliczeniu na pracującego obywatela, mniej niż 25 groszy rocznie;

5/ Objęcie ustawą o działaczach i represjonowanych też osób, które na zasadzie odpowiedzialności zbiorowej w PRL doznały represji dlatego, że były członkami rodzin działaczy opozycji o obecnie potwierdzonym statusie

– będzie to prawdopodobnie około 400 osób, niewiele nawet w porównaniu z tylko **15.138** osobami o potwierdzonym statusie działacza lub represjonowanego (liczba ta obejmuje zarówno osoby żyjące, jak i osoby zmarłe), z których tylko **13.348** osób pobiera świadczenia na dzień 29 września 2021 roku według danych UdSKiOR, co oznacza wzrost o najwyżej 3 procent sumy kosztów świadczeń dla wszystkich działaczy i represjonowanych, a suma ta pozostaje wielokrotnie mniejsza od przewidywanej przez lata w budżecie państwa.

Streścili: Jarosław Maciej Goliszewski i dr Grzegorz Kostrzewa-Zorbas, 11 października 2021 r.

Analiza dla rozwiania obaw o możliwą liczbę korzystających z projektowanej zmiany ustawy członków rodzin działaczy opozycji antykomunistycznej i osób represjonowanych

Liczna populacja członków rodzin kombatantów z czasów do 1956 roku, którzy to członkowie rodzin wówczas nie walczyli i nie byli represjonowani lub jeszcze nie przyszli na świat, ale którzy teraz korzystają z różnych kombatanckich świadczeń finansowych i ulg, bierze się stąd, że **ustawa o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego** nadaje część uprawnień kombatanckich „wdowom lub wdowcom pozostałym po kombatantach oraz innych osobach uprawnionych” bez żadnych warunków. Zatem jest na przykład możliwe, że zmarły w 2021 roku 90-letni kombatant pozostawia 18-letnią wdowę, która będzie korzystać ze świadczeń i ulg przez następnych kilkadziesiąt lat.

Zupełnie inaczej i staranniej jest skonstruowany odpowiedni przepis projektu z 9 lipca 2021 roku, uzupełnionego w zakresie uzasadnienia 16 września 2021 roku, **ustawy o zmianie ustawy o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych oraz ustawy o orderach i odznaczeniach**. Obejmuje ona lata 1956-1989.

Według tego projektu, członek rodziny działacza opozycji demokratycznej może otrzymać status osoby represjonowanej, jeżeli spełnia trzy warunki konieczne jednocześnie: sam padł ofiarą represji (1), już wtedy był członkiem rodziny działacza opozycji (2) i udowodni (dokumentami lub oświadczeniami świadków) związek przyczynowo-skutkowy między represjami, a przynależnością rodzinną (3) – czyli represje miały charakter odpowiedzialności zbiorowej.

Projekt otwiera drogę do statusu – a tylko status uprawnia do świadczeń i ulg – wyłącznie osobie, która „*była ofiarą jednej lub wielu represji określonych w pkt 1, pkt 2, pkt 3 lit. A-f i pkt 4 [wyliczenie to obejmuje wszystkie rodzaje represji objętych ustawą o działaczach opozycji antykomunistycznej oraz osobach represjonowanych z powodów politycznych] dlatego, że była członkiem rodziny działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych, jeżeli działaczowi temu lub osobie tej potwierdzono status działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych*”. Wykluczone są sytuacje takie, jak opisana wyżej w przypadku kombatantów, i nieprawdopodobny jest wysoki wzrost liczby osób korzystających ze świadczeń i ulg przysługujących działaczom opozycji antykomunistycznej i osobom represjonowanym.

Bardzo mała – około 400 osób – będzie prawdopodobnie liczba członków rodzin, którzy na drodze opisanej w projekcie wystąpią o status działacza opozycji antykomunistycznej lub osoby represjonowanej z powodów politycznych i status ten, wraz ze związanymi świadczeniami i ulgami, uzyskają. Na podstawie dostępnej wiedzy o środowisku można przewidywać, że przypadnie najwyżej jeden taki członek rodziny na około 20 do 50 działaczy lub represjonowanych posiadających status. Liczba osób, którym Szef UdSKiOR potwierdził status, wynosi **15.138** (stan na 29 września 2021 roku), przy czym liczba ta obejmuje zarówno osoby żyjące, jak i osoby zmarłe, a **13.348** osób pobiera świadczenie pieniężne na podstawie ustawy. Wzrost liczby osób o potwierdzonym statusie w zasadzie zatrzymał się, mimo że w latach 2020-2021 powiększono wynikające ze statusu uprawnienia, w tym do świadczeń i ulg.

Opracował: dr Grzegorz Kostrzewa-Zorbas, 11 października 2021 r.